

جایگاه باغ ایرانی در طراحی فضاهای گردشگری شهری با رویکرد به سلامت روان شهروندان

فرهاد کاظمیان^۱، امیر عیوض محمدی^۲، حبیب نورالهیان^۳، مرتضی نیک فطرت^۴

^۱استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین الملل کیش EMAIL:FKAZEMIAN@YAHOO.COM

نویسنده مسئول: ^۲کارشناس ارشد معماری از دانشگاه آزاد بین الملل واحد کیش

EMAIL:ARCHITECT.TAYYEBI@GMAIL.COM

^۳کارشناس ارشد معماری از دانشگاه آزاد بین الملل واحد کیش

EMAIL:HABIB.NOORELAHIYAN@YAHOO.COM

^۴عضو هیات علمی دانشکده فنی و حرفه ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، البرز، ایران

EMAIL:MORTEZANIKFETRAT@YMAIL.COM

چکیده:

طراحی و سازماندهی هر مقیاس از فضا در قالب هر دانشی، نیازمند تعریف نسبت موضوع آن دانش با روش و نظریه است. زیرا رابطه مستقیمی بین آنها وجود داشته و این امر، تمام مراحل و فرآیند کار را تحت تأثیر قرار داده و بدان جهت خاصی می بخشد. در باب تأثیر متقابل ساخت محیط بر رفتار و از طرف دیگر تأثیر الگوهای رفتاری و خواستگاه آن بر طراحی محیطی مناسب و قابل اعتناء، دیدگاه هایی موجود می باشد، که در مجموع اهمیت تأثیر کیفیت فضا بر رفتار تأکید شده است. رفتار اجتماعی در خلاء رخ نمی دهد؛ و راههای گوناگون رفتار اجتماعی مرتبط با محیط کالبدی است. تعاملات اجتماعی در متن محیط طبیعی - مصنوعی واقع می شود و از سوی دیگر انعکاس همین رفتار به جهان کالبدی باز می گردد. در باب تأثیر متقابل ساخت محیط بر رفتار و از طرف دیگر تأثیر الگوهای رفتاری و خواستگاه آن بر طراحی محیطی مناسب و قابل اعتناء، دیدگاه هایی موجود می باشد، که در مجموع اهمیت تأثیر کیفیت فضا بر رفتار تأکید شده است. میان فرد و محیط اطراف او، روابط مختلفی وجود دارد. یعنی انسان در رابطه با محیط اطراف خود باید به اهمیت و معنای اشیا مختلف پی برده و نوع عکس العمل و نحوه کارکرد با آنها را به دقت بیاموزد. این موضوع در باغ ایرانی، عناصر طبیعی و مصنوعی به طرز ویژه ای متناسب با حواس پنجگانه انسان طراحی و مستقر شده است. انسان هم نیازمند به طبیعت موجود در باغ است. وجود طبیعت و باغ در محیط زندگی بر ارتقاء سلامت روان فردی و جمعی جامعه تأثیر می گذارد. از یک سو دنیای پرتنش و آشفته امروز و از سوی تأثیر خوشایند طبیعت بر سلامت روان انسان و همچنین نیاز سرشت انسان به احساس نزدیکی به طبیعت و لذت بردن از بخشش های آن، انسان، طبیعت و تامین سلامت روان را در دنیای امروز، لازم و ملزوم هم می نماید. انسان امروز نیاز دارد تا دوباره سلامت فیزیکی و روانی خود را در طبیعت بازیابی و بازآفرینی کند. در این مقاله بر آنیم تا با رویکرد توصیفی و تحلیلی

تا تأثیرات در هم تنیدگی طبیعت در فضاهای گردشگری و نقش آن بر سلامت روان شهروندان را با تکیه بر حضور باغ ایرانی مورد توجه قرار دهیم.

کلمات کلیدی: باغ ایرانی، فضاهای گردشگری، سلامت روان، الگوی رفتاری، محیط کالبدی

مقدمه:

محیط های ساخته شده فرایندهای اجتماعی را متأثر می سازند و بدون شناخت رفتار و توصیف چگونگی پاسخ گویی محیط به این رفتارها، نمی توان طرحی را در نظر گرفت. این شرط لازم طراحی محیط های اجتماعی است ولی کافی نیست. یعنی اگر طراحی به گونه ای باشد که رفتارهای اجتماعی بتواند به راحتی در آن صورت بپذیرد ولی میلی برای این رفتارها وجود نداشته باشد قابلیت های رفتاری مورد نظر به وجود نخواهد آمد. ولی زمانی که به تماس اجتماعی نیاز داشته باشند در هر شرایطی زمینه آن را فراهم می کنند. عدم امکان شناخت پیچیدگی رفتاری استفاده کنندگان فضاها باعث ایجاد مشکلات در طراحی و پیش بینی های استفاده از طرح می گردد. ویژگی فعالیت ها، نوع پیوند افراد، ویژگی های گروه های خاص استفاده کنندگان، شأن اجتماعی افراد و حتی روابط غیر رسمی آنها و بسیاری عوامل دیگر باید در طراحی این گونه فضاها مد نظر قرار گرفته شود. در دهه آغازین هزاره سوم، در محیط هایی که خود ساخته ایم رفتار آمده ایم. انواع بیماری های جسمی، روانی و اجتماعی زائیده محیط شهرهایی است که روزگاری وجودشان برای آدمیان ایده آل بود. پرخاش و تنش جزئی از عادات اجتماعی در جامعه ما شده است. تحمل ترافیک سنگین چند ساعت از اوقات روزانه ما را می گیرد، هوای آلوده و دود گازوئیل مشام مان را پر می کند و بوق های ممتد ماشین های در راه مانده، گوشه ایمان را می آزارد. اگر شرایط محیط به گونه ای باشد که محرک های حسی محیط، انسان را بیازارد و بطور طبیعی خود را از نظر روانی و فیزیولوژی با محیط سازگار می کند و اگر این شرایط ادامه یابد، انسان نسبت به محیط حساسیت خود را از دست می دهد. بروز بحران در ارتباط انسان با طبیعت به همراه تراکم جمعیتی و ازدحام اطلاعاتی در عصر کنونی، منجر به ایجاد محیط های پر تنش در زندگی شده است. از سوی دیگر یافته های اخیر در پژوهش های علم روانشناسی محیط در دو شاخه علوم رفتار محیطی و علوم ادراک و شناخت محیط، نشان می دهد، پاسخگویی به نیاز انسان از جمله نیاز به خلوت، کسب آرامش، تأمل، خودآرزیابی و خودشکوفایی، بر تنش زدایی و افزایش میزان بهداشت روان و به صورت فردی و جمعی موثر است و حضور مناسب طبیعت در محیط کالبدی زندگی میزان بسیاری از بیماری های روانی، جسمی و اجتماعی در جوامع را کاهش می دهد. هنر معماری در واقعیت و هم در تصورات ما رابطه ای جدا نشدنی با محیط اطراف دارد. این ارتباط نشان می دهد که محیط اطراف تأثیر ذاتی بر معماری داشته و در طرح ریزی و نقشه های معماری در نظر گرفته می شود.

روش تحقیق

روش تحقیق و جمع آوری اطلاعات در این پژوهش بر مبنای مطالعات کتابخانه ای و اسنادی و به صورت تحلیلی صورت گرفته است و مراحل پژوهش حاضر عبارتند از: گردآوری اطلاعات، طبقه بندی اطلاعات، ارزیابی و بازنگری، تجزیه و تحلیل اطلاعات و نتیجه گیری